

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันได้มีข้อมูลให้เห็นชัดเจนว่า ได้มีการผลิตครูเกินอัตราที่จะรับได้ จึงยังผลิตให้สถาบันการฝึกหัดครู เฉพาะอย่างยิ่งวิทยาลัยครู จำเป็นต้องชะลอปริมาณการผลิตครูลง หันมาเน้นการพัฒนาคุณภาพและการฝึกอบรมครูประจำการมากขึ้น ขณะเดียวกันได้มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมโครงสร้างขึ้น ในอันที่จะทำให้วิทยาลัยครูสามารถทำหน้าที่สนองความต้องการของชุมชนและสังคมได้มากขึ้น โดยได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ขึ้นในพ.ศ. 2527 ซึ่งทำให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยที่สามารถให้การศึกษอบรมสาขาวิชาการต่างๆ ได้ถึงระดับปริญญาตรี (สายหยุด จำปาทอง 2529:33)

การจัดการศึกษาคันศิลปะในสถาบันวิทยาลัยครูจึงได้ขยายฐานการจัดการศึกษาคามัธยมแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวเช่นกัน โดยในปีพุทธศักราช 2528 สภาการฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู ได้อนุมัติหลักสูตรใหม่ทันอกเหนือจากการผลิตครูออกมาใช้ ซึ่งจัดอยู่ในหลักสูตรสายศิลปศาสตร์คือ หลักสูตรสาขาวิชาศิลปกรรมศิลปะประยุกต์ โดยจัดการศึกษาไว้ 2 ระดับคือ ระดับอนุปริญญาและระดับปริญญาตรี (หลังอนุปริญญา) ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตรวิชาเอกต่างๆ 5 วิชาเอกได้แก่

1. หลักสูตร วิชาเอกออกแบบประยุกต์ศิลป์
2. หลักสูตร วิชาเอกออกแบบนิเทศศิลป์
3. หลักสูตร วิชาเอกออกแบบพาณิชย์ศิลป์
4. หลักสูตร วิชาเอกศิลปะการพิมพ์

5. หลักสูตรวิชาเอกการพิมพ์
(กรมการฝึกหัดครู 2528:12)

หลักสูตรทั้ง 5 สาขาวิชาเอกดังกล่าวเป็นหลักสูตรที่มีไว้เพื่อให้แต่ละวิทยาลัยเลือกเปิดทำการสอนแห่งละ 1 วิชาเอกตามสภาพความพร้อม " โดยให้คำนึงถึงองค์ประกอบอย่างน้อย 4 ประการคือ ความต้องการกำลังคนในตลาดแรงงาน ความต้องการทางสังคม ความพร้อมของวิทยาลัยและความต้องการที่จะเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สมบูรณ์ " (สายหยุด จิวาปาทอง 2529:36)

ภาควิชาศิลปะ วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ได้เลือกเปิดจัดการศึกษาคามหลักสูตรสาขาวิชาเอกออกแบบนิเทศศิลป์ขึ้นในปีพ.ศ.2528 ในระดับอนุปริญญาโดยที่มีจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่า

1. เพื่อผลิตบุคลากรทางด้านการออกแบบนิเทศศิลป์ที่มีความรู้ ความสามารถทำงานในหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานเอกชน และประกอบอาชีพส่วนตัว
2. เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีทางออกแบบนิเทศศิลป์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรและการผลิตงานในภาครัฐบาลและเอกชน
3. เพื่อส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรมของชาติ ตามขอบข่ายของงานในโครงการโดยวิธีการต่างๆตามกระบวนการของงานออกแบบนิเทศศิลป์ (กรมการฝึกหัดครู 2529:61)

วิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นรายวิชาหนึ่งในหลักสูตรออกแบบนิเทศศิลป์ ที่ได้รับความสำคัญและจัดไว้เป็นรายวิชาบังคับในกลุ่มวิชาเอก ที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องผ่านการประเมินผล ซึ่งมีค่าหน่วยกิตการเรียน 3 หน่วยกิต และมีคำอธิบายรายวิชาที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้ศึกษาถึง " ทฤษฎีและวิวัฒนาการ ของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับการบรรจุผลิตภัณฑ์ทุกประเภทควยวัสดุชนิดต่างๆตามความเหมาะสม และฝึกปฏิบัติการออกแบบ โดยคำนึงถึง -ขนาด น้ำหนัก รูปร่าง รูปทรงของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการขนส่ง " (กรมการฝึกหัดครู 2529: 63)

เมื่อการใช้หลักสูตรระดับอนุปริญญาผ่านพ้นไปเป็นเวลา 2 ปี คือปีพ.ศ.2528-2529 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร และพัฒนาหลักสูตรออกแบบนิเทศศิลป์

ประจักษ์ชัดขึ้น ทั้งนี้ตัวแปรที่สำคัญที่สุด ก็ ได้แก่ ชาคู่มือบริหารหลักสูตร ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในสาขาวิชาชีพ ชาคู่มือสอนที่ชำนาญการ ชาคงบประมาณสนับสนุนจากวิทยาลัย และประการสุดท้าย คือ ความไม่พร้อมทางค่านสถานที่ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งยวดในการจัดสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา (วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ , คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ , ภาควิชาศิลปะ 2530 : 2) และจากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พูดคุยกับคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนบางท่าน หัวหน้าภาควิชาฯ ทำให้ทราบถึงปัญหาอีกส่วนหนึ่งว่า การเรียนการสอนในหลักสูตร 5 สาขาวิชาเอกดังกล่าว โดยทั่วไปแล้ว ยังขาดความเป็นเอกภาพ และแนวทางการจัดเนื้อหาสาระของรายวิชาต่างๆ ให้กับนักศึกษาอันเป็นผลเนื่องมาจากการขาดแคลนเอกสาร ตำรา คู่มือและแหล่งศึกษาค้นคว้าสำหรับใช้ประกอบหลักสูตรและการสอน

ในสภาพการเรียนการสอนของรายวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์นั้น ในบางวิทยาลัยที่เปิดสอนยังคงต้องเชิญอาจารย์ผู้สอนจากสถาบันอื่นๆ มาสอน เพราะว่าชาคบุคลากรที่เชี่ยวชาญหรือมีความถนัดทางการสอนในรายวิชานี้โดยตรงประกอบกับวิชานี้เป็นรายวิชาใหม่ที่มีขอบข่ายของเนื้อหาวิชากว้างขวาง อีกทั้งยังขาดแคลน เอกสาร ตำราที่เป็นภาษาไทย ผู้ที่รับผิดชอบการสอนในวิชานี้จึงต้องศึกษาหาความรู้เอง โดยอาศัยการตีความจากคำอธิบายรายวิชา และศึกษาจากหนังสือตำราของต่างประเทศหรือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เท่าที่จะสามารถจัดหาได้ เพื่อนำมาใช้ วางแผนการสอน และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ศึกษาในเฉพาะแต่ละวิทยาลัยของตนเอง ดังนั้นจึงเกิดความหลากหลาย และมีความแตกต่างกันในรูปแบบของการเรียนการสอนในรายวิชานี้ (ปราโมทย์ แสงพลสิทธิ์, สัมภาษณ์)

สภาพปัญหา ที่เกิดขึ้นนี้ ก็มีความสอดคล้องกับงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการใช้หลักสูตรในวิทยาลัยครูที่ผ่านมาในอดีตเช่นกัน ดังที่ ยงยุทธ เกษสาคร (2530 : 44) ได้สรุปไว้ว่า

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรฝึกหัดครู ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของหลักสูตรไม่ชัดเจน เนื้อหาไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้ มีเนื้อหามากเกินไป ส่วนใหญ่ซ้ำซ้อนและล้าสมัย ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงประมวลการสอนไม่ชัดเจน วิธีสอนใช้แบบบรรยายเป็นหลัก ขาดเครื่องมือเครื่องใช้ ขาดอุปกรณ์การสอน

ชากำลังคน งบประมาณไม่เพียงพอ ครูควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การสร้างหลักสูตรควรสร้างขึ้นจากความต้องการของท้องถิ่น

2. งานวิจัยเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ผลการวิจัยพอสรุปได้ว่า วิชาบางวิชายากเกินไป ส่วนบางวิชาที่ง่ายเกินไป บางวิชาเลือกเปิดสอนไม่ได้ เพราะ ชาญสอนที่ถนัดในวิชานั้นๆ เนื้อหามากเกินไป ไม่สอดคล้องกับเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนที่ควรจัดคือ การอภิปราย การสัมมนาในชั้นเรียน การประชุมปฏิบัติการ และการศึกษานอกสถานที่

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพอสรุปได้ว่า ชาญสอนในบางวิชา ควรมีการวางแผนการสอน จัดทำคู่มือและบทปฏิบัติให้สอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ควรส่งเสริมบุคลากรให้ได้รับการอบรมระยะสั้น ชาคำราและวัสดุครุภัณฑ์ ฟื้นความรุของผู้เรียนก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่ไ้กล่าวมานั้นว่าเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องของการจัดการศึกษา อันเป็นผลเนื่องมาจาก การจัดเนื้อหาสาระ ความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ในหลักสูตรให้แก่วิชาที่ไ้ศึกษาในอนาคคและมีผลค่อเนื่องถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัญหาที่น่าสนใจควรที่จะไ้มีการศึกษา และหาวิธีการเพื่อปรับปรุงพัฒนาเพราะ "การจัดการศึกษาจะต้องหมั่นตรวจสอบความเป็นไปในระบบ โดยเฉพาะเรื่องหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพยายามปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม" (วิจัย วงษ์ใหญ่ 2531 : 62) ในความสำคัญขอประเค้นปัญหาคังกล่าว ก็เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นชัดว่า การจัดเนื้อหาสาระนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งค่อการจัดการศึกษา เพราะเนื้อหาสาระในหลักสูตรนั้นก็คื พื้นฐานของกิจกรรมการเรียนการสอน ในอันที่จะเชื่อมโยงกับส่วนอื่นๆ เช่น วัตถุประสงค์ ทฤษฎี หลักการ และเหตุผล ฯลฯ กังนั้น ความสำคัญของการเลือกสรรเนื้อหาสาระ (Selecting the Content) จึงต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับ ภาวะความเปลี่ยนแปลงสถานภาพการเรียนรุจากภาวะการณ่หนึ่ง สู่ภาวะการณ่อีกแบบหนึ่งค้วย ทั้งนี้เพราะโดยความเป็นจริงของการเลือกสรรเนื้อหาสาระนั้น สามารถส่งผลแสดงให้เห็นถึงสัมฤทธิผล จุก่อนหรือจุกแข็งของผู้เรียน ผู้สอนไ้เช่นกัน (Wulf and Schave 1984 : 24)

จากข้อ เสนอแนะและแนวคิคังกล่าว ผู้วิจัยจึงไ้ทำการศึกษหาข้อมูลประกอบ

การพิจารณา และเพื่อประเมินหาความต้องการจำเป็นเบื้องต้น เกี่ยวกับความต้องการ
 ด้านการพัฒนาเนื้อหาวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ที่เปิดสอนตามหลักสูตร วิชาเอกออกแบบ
 นิเทศศิลป์ ระดับอนุปริญญา ในกลุ่มของสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ 3 วิทยาลัย อันได้แก่
 วิทยาลัยครุชนนบุรี วิทยาลัยครูพระนคร และวิทยาลัยครูสวนกุหลาบ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประชากร
 ที่ศึกษาคือ นักศึกษาวิชาเอกออกแบบนิเทศศิลป์ ชั้นปีที่ 2 ที่ผ่านการเรียนวิชานี้แล้วรวม
 42 คน และอาจารย์ผู้สอนในภาควิชาศิลปะ ทั้ง 3 วิทยาลัย รวม 12 คน ทั้งนี้เพราะ
 ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาความต้องการจำเป็นเบื้องต้น (Needs Assessment) นั้นเป็น
 กระบวนการสำหรับการวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบแน่ชัดลงไปว่า ปัญหาและความต้องการ
 อันไหน เป็นปัญหาและความต้องการอันแท้จริง ปัญหาและความต้องการอันไหนมีความสำคัญ
 กว่ากัน (สังค อุทรานันท์ 2528 : 201) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสำรวจเพื่อประเมินและ
 วิเคราะห์ถึงสภาพการเรียนการสอนของวิชานี้ในสภาพที่เป็นจริงปัจจุบัน และสภาพที่
 ต้องการให้มีการปรับปรุงในอนาคต โดยแบ่งแบบสำรวจออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1
 ประกอบด้วยข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ (Rating Scale)
 เป็นคำถามเกี่ยวกับด้านต่างๆรวม 7 ด้านคือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา
 วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาวิชาภาคทฤษฎี กิจกรรมการฝึกภาคปฏิบัติ แหล่งศึกษา
 หาความรู้และด้านการวัดประเมินผล รวมทั้งหมด 44 ข้อ ส่วนในตอนที่ 2 เป็นคำถาม
 แบบปลายเปิด (Open End) เพื่อให้ผู้ตอบได้เสนอแนะความคิดเห็นที่ความต้องการในด้านอื่นๆ
 อีกจำนวน 8 ข้อตามความเห็นชอบของ รศ. ปิยะชาติ แสงอรุณ อาจารย์ที่ปรึกษา
 วิทยานิพนธ์แล้วนำไปใช้กับกลุ่มประชากรดังกล่าว ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ทั้ง
 คณาจารย์และนักศึกษามีความต้องการที่จะให้มีการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนในราย
 วิชานี้แทบทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านเนื้อหาวิชาภาคทฤษฎีและความต้องการที่จะให้
 มีผู้เชี่ยวชาญโดยตรงเข้ามาช่วยร่วมกันพัฒนา

จากความสำเร็จและความเป็นมาในปัญหาค้างกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความ
 สำคัญและความจำเป็นที่ควรจะต้องมีการพัฒนาเนื้อหาสาระภาคทฤษฎีของรายวิชา
 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ทั้งนี้เพราะในอดีตที่ผ่านมา การจัดการศึกษาด้านศิลปะในสถาบัน
 ของกรมการฝึกหัดครู เป็นการจัดการเรียนการสอนด้านศิลปศึกษา คือมุ่งผลิตบุคลากรให้มี

ความรู้ความสามารถทางศิลปะในแนวกว้างเพื่อไปประกอบอาชีพครู แต่เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและขยายฐานการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสำหรับการประกอบอาชีพศิลปะเฉพาะค่านั้น ผู้เรียนย่อมต้องการและสมควรที่จะต้องศึกษาเนื้อหาความรู้ที่ละเอียดลึกซึ้ง ควรได้รับประสบการณ์ตรงในรายวิชาที่ศึกษา เพื่อให้สามารถสนองรับเป้าหมายของการจัดการศึกษา สามารถสนองตอบต่อความต้องการของตลาดแรงงานและความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาและเป้าประสงค์ที่แท้จริง จึงกล่าว การเตรียมเนื้อหาวิชา เนื้อหาความรู้สำหรับผู้เรียน จึงควรที่จะมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม ขณะเดียวกันก็ย่อมต้องการความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วยร่วมวางแผน วางแนวทางการจัดเตรียมเนื้อหา ข้อความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งการจัดเตรียมและเลือกสรรเนื้อหาความรู้ต่างๆ ผ่านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้น จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณค่า ได้ทรงตะมูมมองขอบข่ายหัวข้อเนื้อหาที่กว้างกว่าและได้คุณค่าแห่งความสอดคล้องภายในเนื้อหาเป็นอย่างดี (Wulf and Schave, 1984:27)

แนวเหตุผลและทฤษฎีที่สำคัญ

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ถือว่าเป็นกระบวนการและขั้นตอนสำคัญอันหนึ่ง ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้แก่วงการอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ ทั้งนี้เพราะการสร้างสรรค์ลักษณะโครงสร้างและลักษณะกราฟฟิกของบรรจุภัณฑ์สินค้าที่มีประสิทธิภาพนั้น เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของนักออกแบบบรรจุภัณฑ์ (Packaging Designer) ที่ได้กลั่นกรอง แก่ไขปัญหา จากการศึกษาข้อมูล ข้อความรู้จากหลายๆ คำนอาทิ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีของการตระเตรียมสินค้าเพื่อการขายและการขนส่ง (Briston and Neill 1972: 1) อีกทั้งยังต้องศึกษาวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวินัย หลากหลายอาชีพ เพื่อนำมาเป็นความรู้พื้นฐานและเป็นข้อมูลประกอบการออกแบบ ให้

สามารถวางแผนงานผลิตภัณฑ์เป็นไปอย่างต่อเนื่องครบวงจร นับตั้งแต่เริ่มผลิตสินค้าไปจนกระทั่งการส่งเสริมการขาย

ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรให้สามารถสนองรับความต้องการของตลาดแรงงานเฉพาะด้าน และสอดคล้องกับความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมบรจภัณฑ์ ในอนาคตได้โดยแท้จริงนั้น การจัดเตรียมเนื้อหาความรู้เฉพาะด้านให้แก่ผู้เรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งควรจะศึกษาและเลือกสรรถึงขอบข่ายของทฤษฎีและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเหมาะสม สำหรับที่จะนำมาบรรจุไว้เป็นหลักสูตร เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดแก่ผู้เรียน ในอันที่จะมีความรู้ความสามารถไปในแนวทางที่พึงประสงค์

วิชาการออกแบบบรจภัณฑ์ จัดว่าเป็นหลักสูตรรายวิชาหนึ่งที่เป็นการศึกษาเรียนรู้ศิลปะเฉพาะด้าน ซึ่งการที่จะเลือกสรรเนื้อหาสาระนั้น สุมิตร คุณานุกร (2520:95) ได้เสนอแนะว่า ในขอบเขตของวิชาเล็กๆหรือในขอบเขตของการสอนที่จำกัด วิธีการที่จะเลือกเนื้อหาสาระต่างๆเพื่อบรรจุในรายวิชาให้ได้ผลดีนั้น ควรใช้วิธีการความคิดเห็นส่วนรวม (Consensual Procedure) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงานคือ

1. กำหนดตัวบุคคล บุคคลที่จะแสดงความคิดเห็นควรประกอบด้วย บุคคลเด่นๆในหลายๆอาชีพ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆและตัวแทนจากชุมชน
2. กำหนดวิธีการรวบรวมความคิดเห็น ส่วนมากจะใช้แบบสอบถาม ในบางครั้งมีการสัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่มย่อยประกอบ ในแบบสอบถามจะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ ความมุ่งหมาย ผู้ออกแบบสอบถามจะนำความมุ่งหมายมาวิเคราะห์แล้วตีความหมายออกมาว่า ความมุ่งหมายแต่ละข้อนั้นน่าจะมีเนื้อหาสาระอะไรบางอย่างที่จัดได้ว่าสอดคล้องประมวลออกมาให้หมด แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือบุคคลที่กำหนดไว้พิจารณา ผลของการพิจารณาจะออกมาในรูปการให้น้ำหนักที่แสดงถึงระดับความเห็นด้วยของผู้ออกแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาประมวลเข้าเพื่อหาว่า เนื้อหาใดมีผู้เห็นว่าสอดคล้องกับความมุ่งหมายแต่ละข้อมากที่สุด ผู้พัฒนาหลักสูตรก็เลือกเอาเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญที่สุดและสอดคล้องกับความมุ่งหมายที่สุด

วิธีการใช้ความคิดเห็นส่วนรวมดังกล่าว นับว่าเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) ซึ่งเป็นวิธีวิจัยเทคนิคหนึ่งที่เป็นการสื่อสารระหว่างผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ทำให้ความเชี่ยวชาญของเขาเพิ่มขึ้น ทำให้มีความเชื่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพิ่มขึ้น ฉะนั้นแนวโน้มที่จะทำให้เขาคัดสินใจหรือกำหนดนโยบายที่จะทำอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นเร็วขึ้น (จุมพล พูลภัทรชีวิน 2530 : 33) เทคนิคเดลฟาย จึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีหลักการสำคัญอยู่ที่การพยายามรวบรวมความคิดเห็นที่กระจุกกระจายของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ให้มีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบ เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในกระบวนการตัดสินใจหรือสรุปลงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (สมบูรณ์ ตันยะ 2524 : 66)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินหาความต้องการจำเป็นของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาของวิทยาลัยครูทั้ง 3 แห่งของกลุ่มสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ซึ่งพบว่ามีความต้องการการพัฒนาปรับปรุงเนื้อหาวิชาภาคทฤษฎี และความต้องการให้มีผู้เชี่ยวชาญมาร่วมกันพัฒนารายวิชานั้น ผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการศึกษาวิจัยที่สามารถสนองความต้องการดังกล่าวเพื่อให้สามารถได้มาซึ่งข้อมูลหัวข้อเนื้อหาภาคทฤษฎีที่ตรงกับความต้องการ และผ่านการพิจารณาเลือกสรรโดยความคิดเห็นร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญ ก็คือการใช้วิธีการศึกษาวิจัยอนาคตแบบเทคนิคเดลฟาย โดยผู้วิจัยคาดหวังไว้ซึ่งข้อมูลที่ค้นพบในการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์โดยตรงหรือทางอ้อมต่อการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ ตลอดจนจนถึงวิธีการปฏิบัติที่จะนำไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์ของการเรียนการสอนในรายวิชาการ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาเนื้อหาวิชากรอกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับนักศึกษาระดับ
 อนุปริญญา สาขาวิชาเอกออกแบบนิเทศศิลป์ วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาแนวโน้มขอความช่วยเหลือเนื้อหาวิชาสำหรับการพัฒนาเนื้อหา
รายวิชา การออกแบบบรรจุภัณฑ์ (2642426) ที่ใช้กับนักศึกษาวิชาเอกออกแบบนิเทศศิลป์
วิทยาลัยครูสวนกุหลาบเท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. วิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ หมายถึงวิชาที่จัดอยู่ในหมวดวิชาเฉพาะค่าน
ของกลุ่มวิชาเอก และเป็นรายวิชาบังคับสำหรับหลักสูตรวิชาเอกออกแบบนิเทศศิลป์ ซึ่ง
ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีและวิวัฒนาการของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับการบรรจุผลิตภัณฑ์
ทุกประเภท คำนึงถึงคุณค่าตามความเหมาะสมและฝึกปฏิบัติการออกแบบโดยคำนึงถึง
ขนาด น้ำหนัก รูปร่างรูปทรงของผลิตภัณฑ์รวมทั้งการขนส่ง
2. ความต้องการจำเป็นเบื้องต้น หมายถึงการประเมินความคิดเห็นของ
อาจารย์และนักศึกษาในภาควิชาศิลปะ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์เกี่ยวกับสภาพการเรียน
การสอนวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน และสภาพความต้องการที่จะให้
มีการปรับปรุงในอนาคต
3. เนื้อหาวิชา หมายถึง เนื้อหาสาระข้อความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้
ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรรายวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ซึ่งจะ เป็นเครื่องช่วยใ้ผู้ศึกษา มี
ความรู้ ความสามารถตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษา
4. วิชาเอกออกแบบนิเทศศิลป์ หมายถึงหลักสูตรวิชาชีพเฉพาะค่าน ซึ่งจัดอยู่
ในหลักสูตรสายศิลปศาสตร์ ของกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2528
5. วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ หมายถึง หน่วยงานที่สังกัดกรมการฝึกหัดครู มีฐานะ
เป็นวิทยาลัยครู จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2504
6. สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ หมายถึง กลุ่มวิทยาลัยครูที่สังกัดกรม

การฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร 6 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครู
จันทระเกษม วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูธนบุรี
วิทยาลัยครูสวนกุหลาบและวิทยาลัยครูสวนสุนันทา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการออกแบบบรรณารักษณ์ และทฤษฎีหลักการอื่นๆ โดยศึกษาจากเอกสารตำรา หลักสูตร บทความ วารสารและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ
2. รวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนในรายวิชาออกแบบบรรณารักษณ์เพื่อศึกษาปัญหาและเป็นข้อมูลพื้นฐาน
3. การประเมินหาความต้องการจำเป็นเบื้องต้น (Needs Assessment) เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาประกอบเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงเนื้อหาวิชาการออกแบบบรรณารักษณ์
4. คัดลอกข้อความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรณารักษณ์ เพื่อเลือกกลุ่มประชากรสำหรับการวิจัยตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
5. การสร้างแบบสัมภาษณ์เกลฟายรอบที่ 1 เป็นแบบปลายเปิด (Open End) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะความเห็นแนวกว้าง โดยแบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นมาจากข้อมูลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจากคามมุ่งหมายของหลักสูตรสาขาวิชาเอกออกแบบนิเทศศิลป์ และโดยความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่กำหนดไว้ ทั้ง 9 ท่าน
6. การสร้างแบบสอบถามเกลฟายรอบที่ 2 โดยสร้างขึ้นจากการรวบรวมความคิดเห็นที่ได้จากการบันทึกคำให้สัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญจากรอบที่ 1 จับประเด็นความสำคัญและตัดความซ้ำซ้อน แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 อันดับความเห็น แล้วนำไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม

7. การสร้างแบบสอบถามเคลฟายรอมที่ 3 โดยการนำค่าตอบที่ได้จากแบบสอบถามในรอบที่ 2 มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของข้อความแต่ละข้อ เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับใหม่ที่ใช้ข้อความเดิม แต่ในรอบที่ 3 นี้ได้เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ช่วงของพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญคนนั้นๆตอบในรอบที่ 2 แล้วนำแบบสอบถามดังกล่าวไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมเพื่อทบทวนคำตอบอีกครั้ง

8. สรุปผล ทำรายงานการวิจัย ข้อเสนอแนะและตัวอย่างการแบ่งหัวข้อของเนื้อหาวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ค้นพบจากการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอน สำหรับวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของสังคม ผู้เรียน ทฤษฎีและเนื้อหาความรู้ที่สำคัญของการออกแบบบรรจุภัณฑ์
2. เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนร่วมกันของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ที่เปิดสอนในสถาบันการศึกษาของสถาบันกรมการฝึกหัดครู
3. เป็นแนวทางในการผลิตเอกสารตำราสำหรับรายวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และรายวิชาอื่นๆต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย